LAPIN SYYTTÄJÄNVIRASTO

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

VIITE: HE 17/2018 VP Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Syyttäjälaitoksesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

ASIA: Lausunto lakiehdotuksesta

LAUSUNNON-ANTAJA:

Lapin syyttäjänvirasto

Johtava kihlakunnansyyttäjä Juhani Mäki

Hallituskatu 1 A, 96100 Rovaniemi

puh. 029 56 28582

LAPIN SYYTTÄJÄNVIRASTO

LAUSUNTO:

Pyydettynä lausuntona esitän kunnioittavasti seuraavaa. Lapin syyttäjänvirasto kannattaa syyttäjälaitoksen uudistamista yhden viraston mallin mukaisesti. Kyseessä on ensisijaisesti toimintatavan muutos, joka edellyttää myös hallinnollista ja organisatorista kehittämistä. Hallituksen esitys sisältää useita kannatettavia ja toiminnan kannalta merkittäviä uudistuksia.

Syyttäjälaitoslain muuttamisen tavoitteena tulee olla syyttäjälaitoksen resurssien tarkoituksenmukaisin kohdentaminen. Käytännössä tämä tarkoittaa ensisijaisesti resurssien suuntaamista erityisesti vakavien rikosasioiden hoitamiseen ja toiminnan kehittämistä yleisemminkin. Tavoite on perusteltavissa toimintaympäristön muutoksilla ja uudistusta itsessään voidaan pitää tarpeellisena.

Uudistus on lähtenyt liikkeelle syyttäjälaitoksesta ja sen taustalla ovat toimintaympäristössä jo tapahtuneet, meneillään ja odotettavissa olevat muutokset. Valmistelutyötä on tehty syyttäjälaitoksessa varsin tehokkaasti ja nopealla aikataululla. Henkilöstön näkemyksiä on tuolloin pyritty kuulemaan laajalti. Hallituksen esityksessä nämä kentän näkemykset eivät kaikilta osin kuitenkaan ilmene koko laajuudessaan. Syyttäjätoiminnan arkitodellisuus tunnetaan paikallisissa syyttäjäyksiköissä hyvin ja sen takia näille näkemyksille olisi syytä antaa riittävästi merkitystä operatiivista toimintaa uudistettaessa.

Laki määrittelee pitkälti tulevan toiminnan puitteet ja tiettyihin kohtiin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Näistä ensisijaisena on lainkäytön riippumattomuuden turvaaminen. Syyttäjälaitoksessa käytetään varsin merkittävää julkista valtaa. Tehtävien hoitamisen ja vastuun kannalta on kiinnitettävä huomiota virkamiesten aseman itsenäisyyteen ja pysyvyyteen. Kyse on myös objektiivisuudesta ja riippumattomuudesta. Tältä osin kriittiset kohdat liittyvät johtavien aluesyyttäjien ja apulaispäälliköiden virkoihin ja määräaikaisiin tehtävänmääräyksiin. Johtavien aluesyyttäjien ja apulaispäälliköiden tehtävät tulisi järjestää hoidettaviksi vakituisina virkoina, ei määräaikaisina tehtävämääräyksinä. Uudistuksen tavoitteena on myös kehittää johtamista ammattimaisemmaksi, mikä osaltaan edellyttää päälliköiden (johtavan aluesyyttäjän ja apulaispäällikön) vahvaa sitoutumista ja johtamistaitojen kehittämistä. Tämä puolestaan tukee edellä mainittujen tehtävien hoitamista vakituisena virkana.

Esityksen mukaan johtavan aluesyyttäjän on tarkoitus osallistua valtakunnalliseen ohjaus- ja johtamistoimintaan syyttäjälaitoksen johtoryhmän jäseninä. Alueille voidaan myös määrätä ohjaus- ja tulosvastuuta asioissa, joissa se on tarkoituksenmukaista. Tätä suuntausta voidaan pitää kannatettavana. Samalla on huolehdittava myös siitä, että alueilla on riittävät resurssit vastata niille osoitetuista hallinnollisista tehtävistä. Tässä on kiinnitettävä huomiota erityisesti apulaispäälliköiden lukumäärään ja tehtävänkuvaan. Lähiesimiehenä toimivan apulaispäällikön tehtäviin vaikuttaa merkittävästi myös syyttäjälaitoksen toimipaikkojen maantieteellinen sijainti. Tältä osin tilanne vaihtelee suuresti eri puolilla maata. Vaikka digitalisaation myötä maantieteen merkitys muuttuukin, on tämäkin seikka huomioitava hallinnossa ja johtamisessa. Syyttäjälaitos on asiantuntijaorganisaatio ja sen voimavara on henkilöstössä. Johtamisjärjestelmän tulee olla syyttäjälaitoksen tehtävää tukeva ja toimiva.

LAPIN SYYTTÄJÄNVIRASTO

Toinen asia liittyy siihen, että virat ovat viraston yhteisiä virkoja. Yhteiset virat mahdollistavat joustavan tavan kohdistaa resursseja tarvittavaan kohteeseen, mikä on toiminnan kannalta perusteltua. Henkilöstöä huolestuttaa kuitenkin mahdollisuus siitä, että virkoja siirrettäisiin ns. työssäkäyntialueen ulkopuolelle ilman virkamiehen suostumusta.

Kolmas paljon kentällä keskustelua herättänyt asia on syyttäjien tulevat virkanimikkeet. Aluesyyttäjän virkanimike ei ole saanut henkilöstön parissa kannatusta. Pääasiallisimpana perusteena on nimikkeen "harhaanjohtavuus", kun operatiivista syyttäjäntyötä tekevän syyttäjän toimivalta on kuitenkin valtakunnallinen. Kannatusta on saanut valtionsyyttäjä -nimike, joka kuvaa paremmin syyttäjän tehtävää valtion syyttäjänä ja yleisenä rikosvastuun toteuttajana. Kun lisäksi nykyisten valtionsyyttäjien tehtävänkuva on painottumassa yhä enemmän hallinnolliselle puolelle, olisi 'syyttäjäneuvos' tuota tehtävää paremmin kuvaava virkanimike. Edellä mainitut nimikkeet myös tuovat syyttäjäntehtäviin sen arvovaltaisen latauksen, joka näille vaativille asiantuntijatehtäville oikeudenhoidon kentässä kuuluu.

Syyttäjälaitoksen uudistus on edennyt nopealla aikataululla. Uudistus on toiminnan kannalta ajankohtainen ja perusteltu. Uudistusta ei ole syytä viivyttää tarpeettomasti, mutta asian valmistelulle on kuitenkin suotava sen vaatima aika. Asian merkittävyys huomioiden nykyistä aikataulua on pidettävä varsin tavoitteellisena.

Rovaniemellä 9.4.2018

Juhani Mäki

Johtava kihlakunnansyyttäjä